

Małek Anna
Opiekun naukowy: Gładysz Andrzej
(Lublin, Polska)

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-4.01>

УДК 783 (091)

Ideologia komunistyczna jako równoważnik religii na przykładzie muzyki Korei Północnej

Relacja między komunizmem bloku wschodniego a religią to temat szeroko omówiony już w literaturze naukowej. Krzysztof Tyszka określa komunizm mianem "religiopodobnego", ze względu na podobieństwa działania aparatu władzy komunistycznej do działań władzy kościelnej [3, s. 327-344]. Nikołaj Bierdiajew porównuje komunizm do idolatrii, a jego ewolucję w Europie uznaje za konsekwencję rozwoju konsumpcjonizmu i sekularyzacji społeczeństwa [3, s. 327-244]. Inny badacz, Leszek Kołakowski wskazuje na prometejskie korzenie marksizmu, który miał wyzwolić uciemiężoną klasę robotniczą, będąc tym samym swego rodzaju świeckim zbawieniem, ostatecznym wyzwoleniem, a co za tym idzie - wykreował swego rodzaju dogmat [3, s. 327-344].

Spółeczeństwo industrialne XIX wieku, z jednej strony odsunięte od religii, z drugiej wykorzystywane i nieszczęśliwe poszukiwało remedium dla swojego fatalnego położenia. Luka, jaką stworzyła sekularyzacja wobec naturalnej dla człowieka potrzeby wiary, mogła zostać zapełniona przez ideę, która obiecywała wyzwolenie a także pozwalała na ukojenie potrzeb wiary w wyższą władzę. Obietnice komunizmu, które w ówczesnych okolicznościach były niezwykle atrakcyjne dla społeczeństwa, zapewniły temu prądowi ideologicznemu bardzo silną pozycję w społeczeństwach Europy Zachodniej.

Bardzo istotnym pojęciem w kwestii podobieństwa ideologii politycznej i religii jest autorytaryzm i osobowość autorytarna. Koncepcję takiej osobowości wprowadził wybitny badacz Theodor Adorno, który postulował, że jednowładztwo ma ścisły związek z religijnością, a w konsekwencji z działaniami podejmującymi przez osoby religijne [2, s. 123-140]. Częste występowanie osobowości autorytarnej przypisywane jest również osobom żyjącym w systemach totalitarnych. Badacz Jarema Drozdowicz charakteryzuje taką osobowość między innymi przez cechy takie jak podatność na manipulacje, mitologizację historii i rzeczywistości, odrzucenie indywidualizmu na rzecz kolektywizmu oraz bezkrytyczne uznanie autorytetów [1, s. 105-114]. Zaznacza również, że w systemach totalitarnych te cechy mogą być wykształcane poprzez edukację autorytarną.

Podobnie jak religie, ideologia totalitarna oczekuje od swoich zwolenników

poświęcenia się dla idei oraz postępowania zgodnie z jej zasadami i dla jej dobra. Dążą do stworzenia swojej komuny, w której będą obowiązywały prawa uznane za słuszne, a osoby które się temu sprzeciwiają nie będą mogły należeć do komuny, lub przez różnego rodzaju środki wpływu będą w niej zatrzymane.

Istotną kwestią, która cechuje ideologię komunistyczną jest niewątpliwy wpływ na życie prywatne, postrzeganie dobra i zła, zachowania i oceny moralne. Zachowanie posłuszeństwa, a tym samym unikanie kar wymierzanych przez reżim, wymaga od społeczności zaadaptowania się do pewnych norm takich jak odpowiedzialność zbiorowa, stawianie dobra ogółu ponad dobro własne czy przestrzeganie rygorystycznych zasad w życiu codziennym, które uważane są przez ideologię za obowiązkowe. Można zadać by pytanie, dlaczego komunizm osiągnął aż taką popularność i został zaadaptowany na szeroką skalę. Odpowiedzią będą między innymi wspomniane już obietnice składane przez partie komunistyczne, mające doprowadzić do wyzwolenia klasy robotniczej, która jak twierdzi N. Bierdiajew stała się nowym narodem wybranym w oczach zwolenników komunizmu [3, s. 327-244]. Ten mechanizm przejawia się w praktyce jako skrupulatne tworzenie mitu ideologii, czyli posługiwanie się pseudonauką, filozoficznym materializmem, a także szeregiem "rytuałów" takich jak ustanawianie świąt państwowych, propaganda w mediach i szkolnictwie oraz wszelkie inne działania mające na celu utrzymanie mitu.

Ideologia komunistyczna odcisnęła piętno nie tylko na terenie Państw Związku Radzieckiego. Jej wpływy dosięgnęły również Półwyspu Koreańskiego, sytuując się ostatecznie w jego północnej części. Ze względu na to, że cała ideologiczna podstawa Koreańskiej Republiki Ludowo Demokratycznej opiera się na zaczerpniętej od Józefa Stalina doktrynie, można spodziewać się, że w tym przypadku relacja religii do ustroju jest analogiczna do sytuacji w ZSRR. Jednak w przypadku KRLD pojawia się dodatkowo bardzo istotny czynnik, jakim jest niespotykany dotąd kult dynastii rządzącej państwem komunistycznym i mitologizacja rodu Kimów.

Ten wyjątkowy czynnik w połączeniu ze znanym już religiopodobnym charakterem ideologii komunistycznej, daje w rezultacie bardzo charakterystyczną postawę społeczną obywateli. Dodatkowo, w państwach o ideologii totalitarnej wszystkie sfery życia społecznego, również te prywatne podlegają obserwacji i wpływowi aparatu władzy, by nie dopuścić rozprzestrzeniania się sprzeciwu wobec reżimu, dlatego władza ściśle kontroluje również sztukę, co w przypadku KRLD doprowadziło do stworzenia sceny artystycznej, która jest światowym ewenementem XXI wieku.

Powyższe stwierdzenia objawiają się w kulturze komunistycznej przez różnego rodzaju hasła, idee, obietnice i mity historyczne. Wpływ reżimu w muzyce przejawia się przede wszystkim poprzez tekst. Większość utworów wokalnych KRLD to pieśni zwrotkowe z refrenem, dlatego w jednym utworze zazwyczaj poruszane jest jedno

"zagadnienie" reżimowe ze względu na ograniczoną ilość tekstu. W pieśniach często zawarte są trzy zwrotki, najczęściej czterowersowe. Do typowych poruszanych w pieśniach tematów należą:

Pochwała przywódcy - Kim Ir Sena, Kim Dzong Ila lub Kim Dzong Una

Pochwała dobrobytu kraju

Zachęta do pracy na rzecz kraju

Wspomnienia o waleczności KRLD i przebytych wojnach

Elementy mitologiczne i związane z naturą

W muzyce Koreańskiej Republiki Ludowo Demokratycznej cechy religiopodobności pojawiają się głównie w pieśniach o tematyce hagiograficznej oraz mitologicznej. Na przykład, powtarzającym się motywem w pieśniach jest wspomnienie Góry Paektu, która na Półwyspie Koreańskim stanowi ważny symbol kultury narodowej. Według tradycyjnej mitologii koreańskiej bóg Tangun, założyciel pierwszego Królestwa Korei narodził się na szczycie Góry Taebaek. Obecnie znajduje się on na terenie Republiki Korei, zatem treść mitu została zmieniona i za górę narodzin uważa się szczyt Paektu [4, s. 140-157]. Jest to najwyższy szczyt KRLD i według oficjalnych danych to właśnie na tym szczycie, narodził się Kim Jong Il, drugi prezydent KRLD.

Poza odniesieniem do kultury tradycyjnej, wokół Góry Paektu zbudowany został mit o kontekście politycznym. Wizerunek Kim Ir Sena, pierwszego przewodniczącego KRLD silnie oparty był o jego aktywność partyzancką. Militarne działanie na rzecz kraju znacząco legitymizowało prawa do władzy, w początkowych etapach kształtowania struktur Partii Pracy Korei (PPK) wiele istotnych stanowisk obejmowanych było przez żołnierzy koreańskiej partyzantki. W nowym, politycznym micie, syn Kim Ir Sena, Kim Dzong Il narodził się podczas burzy w obozie partyzanckim na Górze Paektu, co było swego rodzaju przełożeniem wizerunku bohatera z ojca na syna. Dodatkowo, w oficjalnych źródłach pojawia się również motyw nadnaturalny – po narodzinach Kim Dzong Ila burza miała gwałtownie ustać, a na niebie miała pojawić się nowa gwiazda i podwójna tęcza. Podobne wątki pojawiają się również w dalszej części oficjalnej biografii Umiłowanego Przywódcy, który miał okazać się osobą szczególnie wyjątkową i utalentowaną o czym świadczy na przykład zdolność trafnego pouczenia osób dorosłych, gdy Kim Dzong Il był w wieku dziecięcym. Oczywiście taka narracja bardzo sprzyja budowaniu autorytetu i kultu jednostki, na potrzeby wspomnianego społeczeństwa autorytarnego.

Symbol Góry Paektu pojawia się między innymi w utworach takich jak:

Aegukka - hymn KRLD

Pieśń o Generale Kim Jong Ilu (김정일장군의 노래)

Chodźmy na Górę Paektu (가리라 백두산으로)

Odgłosy końskich kopyt na Górze Paektu (백두의 말발굽소리)

Chwała Generalowi Kim Dzong Unowi (김정은장군께 영광을)

Pieśń Koreańskiej Armii Ludowej, Armia Paektu (백두산군대 조선인민군)

Wyjątkowym tekstem cechuje się pieśń *Chodźmy na Górę Paektu* (가리라 백두산으로). Poniżej znajduje się jej treść - trzy zwrotki oraz refren.

1. 봄날에도 가리라 겨울에도 가리라 백두산 백두산 내 마음의 고향에 폭풍에도 굽힘없는 의지를 주고 신념을 베풀어주는 혁명의 전구	1. Pójdziemy wiosną, pójdziemy zimą, Góra Paektu, Góra Paektu to dom naszych serc Nawet podczas szturmów na polach bitew Nie zwątpimy w oświeconą rewolucję
R. 가리라 가리라 백두산으로 가리라 우리를 부르는 백두산으로 가리라 가리라 가리라 백두산으로	R. Pójdziemy, pójdziemy, pójdziemy na Górę Paektu Góra Paektu nas woła więc pójdziemy Pójdziemy na Górę Paektu
2. 꿈결에도 가리라 그 언제나 가리라 백두산 백두산 내 마음의 고향에 이 땅우에 기적들과 행운을 불러 영웅조선 승리의 길 향도하는 곳	2. Pójdziemy zawsze, nawet w snach, Góra Paektu, Góra Paektu to dom naszych serc Przynosi szczęście i cuda tej ziemi Prowadząc bohaterską Koreę ku zwycięstwu
3. 한생토록 가리라 대를 이어 가리라 백두산 백두산 내 마음의 고향에 당을 따라 끝까지 갈 영광의 길에 필승의 빛을 주는 태양의 성산	3. Pójdziemy, całe życie i przez wszystkie pokolenia Góra Paektu, Góra Paektu to dom naszych serc Zawsze podążając za Partią ku chwale Która daje nam ducha zwycięstwa

Utwór skomponowany jest w typowym dla muzyki KRLD metrum 4/4, ze względu na bardziej sentymentalny charakter jest wykonywana w umiarkowanie szybkim tempie *allegro moderato*. Utwór został skomponowany z dużym prawdopodobieństwem podczas kadencji obecnego prezydenta, Kim Dzong Una, wskazuje na to między innymi charakterystyczny element zmiany tonacji utworu z As-dur na A-dur w ostatnim powtórzeniu refrenu. Dzięki temu utwór ma bardziej emocjonalny charakter.

W tekście pieśni zawarte zostały wyrażenia jasno wskazujące na reżimowy charakter utworu. Zdecydowanie głównym tematem utworu jest wspomniana Góra Paektu, dzięki której według oficjalnej narracji, rodzina Kimów ma największe prawa do władzy. W drugiej zwrotce pojawia się wątek mistyczny, jakoby Góra przynosiła

pomyślność Koreańczykom z Północy. W tej pieśni temat Góry Paektu został połączony z posłuszeństwem wobec Partii Pracy Korei. Wspomnienie z pierwszej zwrotki o "oświeconej rewolucji" świadczy o obecnej w KRLD narracji, według której rewolucja nie obejmuje jedynie wydarzeń lat 40 i 50 XX wieku, a właściwie w pewnym sensie trwa do dziś, z tego względu w oficjalnych mediach oraz sztuce pojawia się apel do mieszkańców o potrzebie ciężkiej pracy na rzecz kraju.

Religiopodobnym elementem ustrojów totalitarnych jest również nadanie sensu życia i celu pracy człowieka, zaangażowanie go w pewnego rodzaju misję. Wyznaczenie takiego celu przez reżim sprzyja utworzeniu się komuny, o której wspomniałam, ze względu na skupienie obywateli w jednolitym systemie ideologicznym i wspólne dążenie do określonych rezultatów. Przykładem utworu, który realizuje taką mobilizację obywateli jest utwór *Uczymy się* (배우자). Jego tekst brzmi:

<p>1. 시간은 쉼없이 흐르네 그러니 돌아보지 마시고 금같이 귀중한 분초를 아껴갑시다</p>	<p>1. Czas płynie nieubłaganie Więc nie oglądaj się za siebie Każda minuta cenna jak złoto Więc chwytaj chwilę</p>
<p>R. 배우자 배우자 내 나라의 위해 배우자 배우자 앞날을 위해 우리의 식으로 락원 꾸리자 배우자 배우자 배우자 내 나라의 위해</p>	<p>R. Uczmy się, uczmy się dla naszego kraju Uczmy się, uczmy się na przyszły czas Budujemy własny cudowny kraj Uczmy się, uczmy się uczmy się, dla dobra naszego kraju</p>
<p>2. 아는 게 보배고 힘일세 그러니 열정을 다 바쳐 우리의 과학과 기술을 꽃피갑시다</p>	<p>2. W wiedzy leży cała potęga i siła Więc poświęć całą swoją pasję Dla nauki i technologii Która rozkwita</p>
<p>3. 한없이 소중한 조국도 너와 나 모두의 행복도 열심히 배우고 배울 때 빛이 납니다</p>	<p>3. Nasza bezgranicznie wielbiona ojczyzna To szczęście dla wszystkich, ciebie i mnie Dzięki ciężkiej pracy i pilnej nauce Wszystko zabłyśnie</p>

W wykonaniu zespołu Moranbong, pieśń *Uczymy się* utrzymana jest w tonacji d-moll, z nieznaczną modulacją na tonację jednoimienną D-dur podczas krótkiej partii solowej skrzypiec. Pieśń ma metrum 4/4, ze względu na motywujący charakter tekstu wykonywana jest w szybkim tempie *allegro*.

Na podstawie tekstu można zauważyć, że pieśń ma na celu intensywną mobilizację do pracy, w tym kontekście praca ma polegać na nauce, która będzie sprzyjała wspólnemu dobru. W tym przypadku wyraźnie odznacza się kolektywizm, brak w tekście jakiegokolwiek indywidualizmu i istoty samorozwoju. Nacisk położony jest wyłącznie na wspólną pracę by osiągnąć cel, do którego winni zmierzać wszyscy odbiorcy.

Ostatnim zagadnieniem jakie chciałam poruszyć jest autorytarny kult jednostki, która pojawia się w pieśniach bezpośrednio. Jako przykład chciałam zaprezentować utwór stosunkowo nowy, który ma na celu wsparcie kultu obecnego prezydenta, Kim Dzong Una. Jest to jedna z pieśni, które co ciekawe pojawiła się w pierwszej dekadzie panowania Kim Dzong Una (od 2011 roku), a zatem można przypuszczać, że PPK w dalszym ciągu bazuje na podobnych zasadach autorytaryzmu z początków historii KRLD. Poniżej znajduje się pierwsza zwrotka i refren pieśni *Podążamy tylko za Tobą* (우리는 당신 밖에 모른다):

1. 이 조선 이끄는 힘 억세다

인민의 운명을 한몸에 안고

우리가 바라는 꿈과 리상

모두다 꽃피주실 분

R. 위대한 김정은동지

우리는 당신밖에 모른다

위대한 김정은동지

당신께 충실하리라

1. On jest siłą napędową Korei,

Ma los wszystkich ludzi w swoich rękach

Jest nadzieją i snami dla naszych idei

Dzięki niemu wszystko zakwitnie

R: Wielki Generale Kim Jong Unie,

Będziemy podążali tylko za Tobą

Wielki Generale Kim Jong Unie,

Będziemy wierni tylko Tobie

Podążamy tylko za Tobą, to pieśń o typowym charakterze marszowym, utrzymana jest w metrum 2/4, w umiarkowanym tempie *andante*. Tonacja wyjściowa dla utworu w wykonaniu zespołu Moranbong to c-moll, w trakcie utworu jednokrotne powtórzenie refrenu między drugą a trzecią zwrotką wykonane jest w tonacji cis-moll.

Podobnie jak słowa poprzednich utworów, również w tym przypadku tekst ma bardzo jasne i dosłowne przesłanie. To jeden z elementów charakterystycznych dla muzyki aparatu władzy, której teksty pisane są w taki sposób, by uniknąć

nieporozumień w zakresie interpretacji. W pieśni *Podążamy tylko za Tobą* widoczne jest absolutne traktowanie obecnego prezydenta oraz obietnica wierności ze strony obywateli.

Powyższe przykłady pieśni aparatu władzy KRLD zawierają cechy odnoszące się do potrzeb obywateli o rysie charakteru autorytarnego.

Wnioski: Podsumowując, na podstawie obserwacji różnych badaczy z zakresu polityki i religioznawstwa, postulaty o podobieństwie funkcjonowania religii i ustrojów totalitarnych można przedstawić na gruncie kultury Koreańskiej Republiki Ludowo Demokratycznej. Zjawiska religiopodobne przejawiają się w muzyce za pomocą tekstów pieśni, a ich zakres pokazany na przykładach obejmuje mitologizację rzeczywistości, wykreowanie wspólnej i jednolitej ideologii oraz celu, a także kult jednostki.

Bibliografia:

1. Drozdowicz J., Totalitarna duchowość w nazistowskich Niemczech. O roli religii w modelu edukacji autorytarnej. *Przegląd religioznawczy*. Poznań 2019. Numer 1/271. s. 105-114.
2. Krok D., Związek autorytaryzmu z zaangażowaniem religijnym i religijnymi stylami poznawczymi. *Polskie forum Psychologiczne*. Bydgoszcz 2011. Numer 16/2. s. 123-140.
3. Tyszka K., Religijne oblicze komunizmu. *Acta Universitatis Vratislaviensis*. Wrocław, 2009. Numer 3154. s. 327-344.
4. Wojtala J., Standaryzacja Terminologiczna Północnokoreańskiej Propagandy - Wybrane Aspekty. *Kultura Bezpieczeństwa*. Kraków. 2023. Numer 43. s. 140-159.

*Гуса Оксана Андріївна
(м. Тернопіль, Україна)*

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-4.02>

УДК 930,85: 008 (091)

Ягеллонство та його історичні антитези у формуванні принципу культурно-мистецького єднання націй

Зі стародавніх часів слов'яни становлять важливу частину населення Європи. У культурному житті Польщі, до складу якої входили руські (українські), литовські та білоруські землі, від Середньовіччя бере свій початок ягеллонство, що як історично-культурний феномен має давню традицію. Саме на цьому терені закладалися підвалини українського національного мислення.